

Umění apeninského poloostrova

Etruské umění

Umění antického Říma

Dějiny kultury

Vypracovala: Romana Zemanová, Daniela Ryšavá-Ruihs

Etruskové (7.-3. století př.n.l.)

- ▶ Etruskové žili v oblasti **dnešního Toskánska (Itálie) v městských státech**
- ▶ Jejich původ je neznámý, pravděpodobně to byli **původní obyvatelé Apeninského poloostrova**
- ▶ Své **písmo převzali od Řeků**, jejich jazyk neznáme (dochovaly se jen krátké nápisy)
- ▶ Svou říši vytvořili v **7.století př.n.l.**, v dalším století je zaznamenán vrchol etruské moci
- ▶ **Práce s kovy, umění, obchod s východním Středomořím**
- ▶ **Náboženství- polyteistické-** bohové s lidskou podobou, nejsilnější byla představa podsvětí- démoni, magické číslo 3 (Jupiter, Juno, Minerva), **posmrtný život- hrobky** (rodinné a honosné, vybavené nábytkem a zdobeny nástěnnými malbami, sarkofág pro zesnulého), věštění z vnitřních orgánů zvířat
- ▶ **Úcta k ženám**
- ▶ **Vyspělé zemědělství-** terasovitá pole → odvodňování
- ▶ Nezávislé městské státy- např. **Tarquinie, Veje, Boloňa, Mantova**

Etruskové

- Etruskové rozšiřují svá území a obchodují v celém Středomoří, aby nakonec ve **3. století př.n.l.** zcela podlehli **vzrůstající moci Říma**
- Spojovací článek mezi **uměním řeckým a římským**

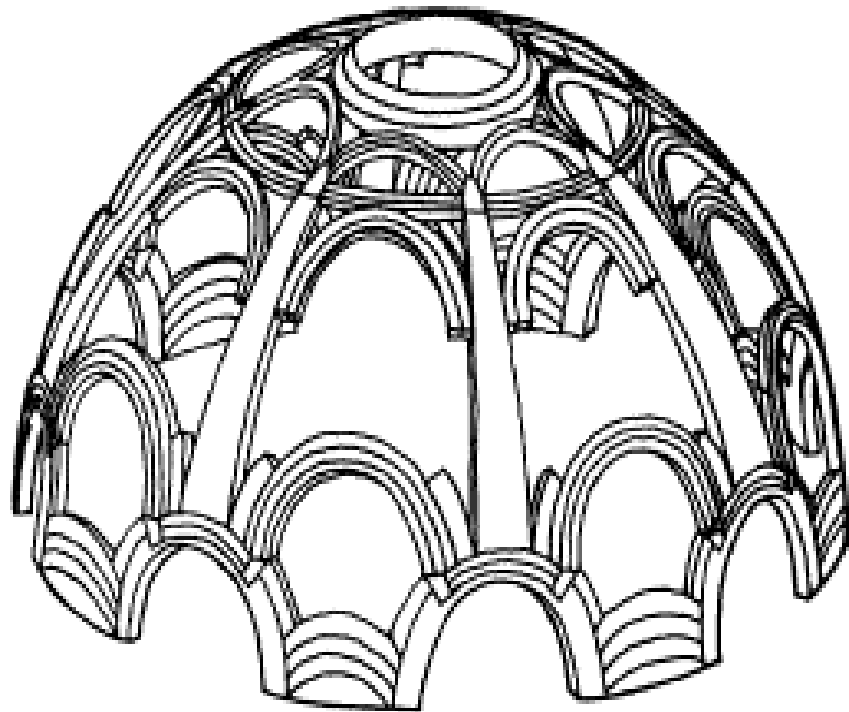
➤ https://www.google.cz/search?q=etruskov%C3%A9+mapa&tbm=isch&source=iu&ctx=1&fir=VNR-GnnnGHdKXM%253A%252C6d5N-huc6tZUbM%252C_&vet=1&usg=AI4_-kS_WAMxf8Ygw0xM-r6TONG4DdvnXA&sa=X&ved=2ahUKewimiref2-bhAhUFIMUKHZ_3DCMQ9QEwAHoECAkQBA#imgrc=VNR-GnnnGHdKXM:&vet=1

Etruské umění- architektura

- Působily na ni **vlivy Orientu** a hlavně archaického **Řecka**
- Upřednostňuje **dekorativní a živý styl** s velkou dávkou realismu
- K dochovaným stavbám patří **náhrobní stavby- hrobky**, dostávaly hlavně zvířecí názvy a tak známe hrobku Býků, Lvic, Leopardů, apod.
- Etruské **chrámy se nedochovaly**, protože byly tvořeny z pomíjivých materiálů (cihly, dřevo a kámen)
- Etruskové znali **klenbu i oblouk**
- **Klenba z opracovaného kamene-** je konstruována tak, že spáry směřují do středu jejího zakřivení.

Klenba z opracovaného kamene

Konstrukce klenby Pantheonu, 27 až 25 př. n. l., přest. 115 až 125 n. l.

Etruskové- architektura

Porta Augusta, etruská brána v Perugii (oblouk)

Civita di Bagnoregio - etruské město

Etruskové- architektura

Etruské pohřebiště v Caere- „Město mrtvých“

Etruské hrobky

Perugia

Cerveteri- „Město mrtvých“

Sochařství a malířství

- ▶ Etruské sochařství používá převážně **terakotu** (pálenou hlínu) a **bronz**.
- ▶ Terakota čili pálená hlína je užívána i v **pohřební architektuře**- velké **sarkofágy**, na nichž jsou zdobeny pololežící postavy zesnulých.
- ▶ V hrobkách byly nalezeny i pozoruhodné **zlatnické výrobky**, např. náhrdelníky.
- ▶ V prostorách hrobek se nacházejí také **fresky- nástěnné malby**. Jejich náměty byly velmi rozmanité, osobitý projev malíře, zachovalo se jich mnoho.
- ▶ Nejznámější je **socha Vlčice**, která se stala symbolem města Říma. Postavičky Romula a Rema byly doplněny až později.

Etruskové- sochařství

Sarkofág manželského páru z Caere, pálená hlína

Etruské šperky

Fresky- nástěnné malby

Tarquinie

Římská vlčice

Římská kultura

- **Řím** založili **Latinové** podle tradice v roce **753 př.n.l.** (počátek římského kalendáře)
- Existují **dvě teorie o založení Říma**:
 1. legenda o **Romulovi a Rémovi**
 2. **historická**: Řím vznikl postupným sjednocením několika vesnic v Latii u **řeky Tibery**. Vzhledem ke své poloze je také nazýván **městem sedmi pahorků** (např. Palatin, Kapitol).
- Ve **2. století př.n.l.** se stává **centrem světového obchodu** a tím i střediskem umění.
- Postupně si původně malá obec podrobila nejen **celou Itálii** a všechna **helénská království**, ale dokonce i **Afrika** pocítila sílu římských legií.

Římské dějiny- doba královská (753 – 510 př.n.l.):

- ▶ **společenská struktura** → **reformy krále Servia Tullia** → rozdělil obyvatelstvo do **5 majetkových tříd** podle výše majetku → vliv na postavení v setninovém shromáždění:
 - **král** → moc soudní, vojenská, náboženská
 - **senát** (poradní sbor krále)
 - rozdělení obyvatelstva:
 1. **patricijové** → privilegovaní, plnoprávní
 2. **plebejové** → neurození, neplnoprávní
 3. **zcela nemajetní** (otroci)

Římské dějiny- doba republiky (510 – 30/27 př.n.l.)

- státní zřízení :
 - **konzulové** (nejvyšší úředníci)- - voleni na 1 rok z řad aristokracie. Moc správní, vojenská a soudní
 - **kvestoři** → správa státní pokladny, vedení disciplinárních a trestních řízení
 - **censoři** → dohled nad mravy, evidence státního majetku a jmění občanů
 - **diktátor** → neomezená pravomoc → pouze v dobách ohrožení Říma (volen na půl roku)
- **boj patricijů a plebejů**- plebejové nemají přístup k veřejným úřadům, zákaz uzavírat sňatky s patriciji
- forma boje → tzv. Secese (odchod plebejů z Říma) → **hrozba vojenského oslabení**
- výsledek bojů → **volba tribuny lidu** → **právo veta** → zamítnutí rozhodnutí konzulů, pokud by poškodilo plebeje
- **449 př.n.l.** → sepsáno **zvykové právo** = zákony 12 desek (**1. římský zákoník**)
- **367 př.n.l.** → plebejové získávají právo zastávat úřad konzula → **postupně došlo ke zrovnoprávnění** postavení plebejů s patriciji (pouze bohatí)

Římské dějiny- doba republiky

Ovládnutí Itálie Římem

- **válka s Etrusky** → Římané dobyli město Veje
- **válka s Kelty** (387 př.n.l.) → Keltové dobyli Řím → za vysoké výkupné odtáhli
- **válka se Samnity** → 3 války samnitské → po jejich skončení Řím ovládl střední Itálii
- snaha dobýt **jižní Itálii** → boj s řeckými městy na jihu Apeninského poloostrova → řecké obce požádali o pomoc krále Pyrrha

279 př.n.l.- bitva u Auskula (tzv. Pyrrhovo vítězství)

275 př.n.l.- bitva u Beneventa → Římané vítězí → Pyrrhos odchází do Řecka

- **Řím se zmocnil celé Itálie**

Římské dějiny- doba republiky

Punské války

- sjednocení Itálie pod vládou Říma → změna vztahů mezi **Římem a Kartágem**
- **První punská válka** (264 – 241 př.n.l.): příčina války → střed zájmů na Sicílii
- **Druhá punská válka** (218 – 201 př.n.l.): příčiny války → porušení smlouvy z roku 226 + snaha Kartága odčinit porážku
- **Třetí punská válka** (149 – 146 př.n.l.): příčina → obchodní konkurence Kartága
- **146 př.n.l. bylo Kartágo zničeno**

Reformy Gaia Maria: vytvořil **pravidelnou armádu**, zavedl odvody **bez ohledu na majetkový status**

- **profesionalizace** → služba **16 let** (vojákoví poskytnuta výzbroj a výstroj) → po skončení vojenské služby přiděl zemědělské půdy
- otevřel cestu **dobrovolníkům** do armády
- **vytvořil legie**

Římské dějiny- doba republiky

Spartakovo povstání (73 – 71 př.n.l.)

- v čele gladiátor Spartakus
- **povstání poraženo** → příčiny: nejednotnost vedení, izolovanost od ostatních vykořisťovaných složek, neměli jednotný cíl

Gaius Julius Ceasar (100 – 44 př.n.l.)

- **1. triumvirát** (tajná úmluva)- složení: Caesar + Crassus + Pompeius
- **dobití Galie** (50 př.n.l.)
- **občanská válka** (49 – 45 př.n.l.): Caesar vítězí → de facto **1. římský císař**
- reforma kalendáře (**juliánský kalendář**→ používán až do roku 1582)
- **44 př.n.l. Caesar zavražděn** (vrahové = Bruttus a Longinus)
- **43 př.n.l.**, po smrti Caesara → dochází k vytvoření **2. triumvirátu**

Římské dějiny- doba císařství (30/27 př.n.l. – 476 n.l.):

- Za prvního císaře je považován **Octavianus**
- Vláda **Claudia** (41-45 n.l.): systém **centrální císařské správy**, úřady mohli zastávat i občané z provincií (Galové)
- Vláda **Nera** (54-68): krutovláda, **pronásledování křesťanů**
- **Požár Říma (64 n.l.)**: 2/3 města lehli popelem.
- Vláda **Nervy** (96-98): obnovil **styk se senátem**, považován za ideálního císaře
- Vláda **Traiana** (98-117): **největší rozloha římského imperia**
- Vláda **Marka Aurelia** (161-180): „filozof na trůně“, Germáni zatlačeni zpět za hranici římského imperia
- **476 n.l.- zánik západořímské říše**- svržen poslední císař Romulus Augustus

Antický Řím- oděv

- ▶ Oděv= **společenské postavení**
- ▶ **Nesešité látky**
- ▶ **Ženská móda:** tunika (tunika intima)
stola (běžný oděv)
palla (svrchní oděv)
mamillare (předchůdce podprsenky)
- ▶ **Mužská móda:** tunika (různé barevné styly)
tóga (svrchní oděv)
lacerna (krátký plášť)
- ▶ **Sandále:** vysoké kožené a zavázané kolem lýtek (bohatí červené a zdobené)
- ▶ **Šperky:** masivní a honosné (kruhový zlatý medailon, perly)

Antický Řím- oděv

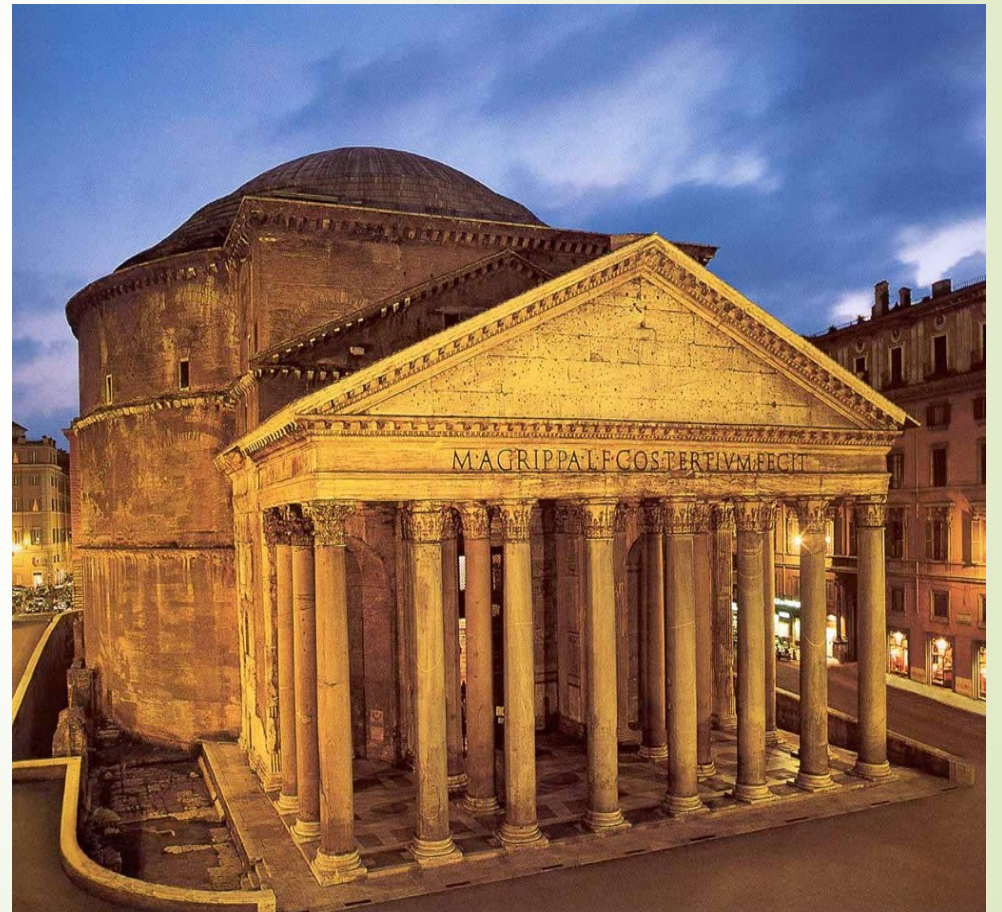

Architektura

- ▶ Římanům přisuzujeme vlastnosti **vynikajících techniků**- dokázali vhodně využívat všech do té doby známých stavebních principů.
- ▶ Technickým pokrokem je znalost **zaklenutí rozlehlých prostorů**, římsí stavitelé dokážou vytvořit obrovskou kupolovou klenbu nejen nad půdorysem centrálním, ale také mnohoúhelným (**římský Pantheon**).
- ▶ Typické prvky: **plná zeď, klenba, spojení sloupu s obloukem**.
Stavební materiál- kámen, cihly, **beton**.
- ▶ Vytvořen ideální **model římského města**, který se jen v drobných obměnách opakoval.
- ▶ V typickém městě najdeme: **baziliku** (základ pozdějších křesťanských chrámů), **divadlo, amfiteátr** (nezastřešená stavba elipsového půdorysu pro hry a zápasy, se stupňovitým hledištěm a arénou uprostřed), **cirk** (podkovovitá stavba pro jízdni závody), **thermy** (komplex lázeňských budov).
- ▶ **Fórum**- centrum městského života. Jedná se o **náměstí**, jež je obklopené význačnými veřejnými budovami, **zdobené sochami, vítěznými oblouky** (např. **Forum Romanum v Římě**)

Pantheon- chrám všech bohů Řím, 120 n.l.

Obliba chrámů kruhového půdorysu, zaklenutý kopulí o průměru 43 metrů

Koloseum, 70- 80 n.l.

Největší amfiteátr s kapacitou 45.000 diváků. Arény pro populární zápasy gladiátorů (zpravidla otroci cvičení k boji na život a smrt). Elipsovitého půdorysu se stoupajícími řadami sedaček pro diváky.

Forum romanum

Centrum městského života, jedná se o náměstí, jež je obklopené význačnými veřejnými budovami, zdobené sochami, vítěznými oblouky.

Dříve a nyní.

Architektura

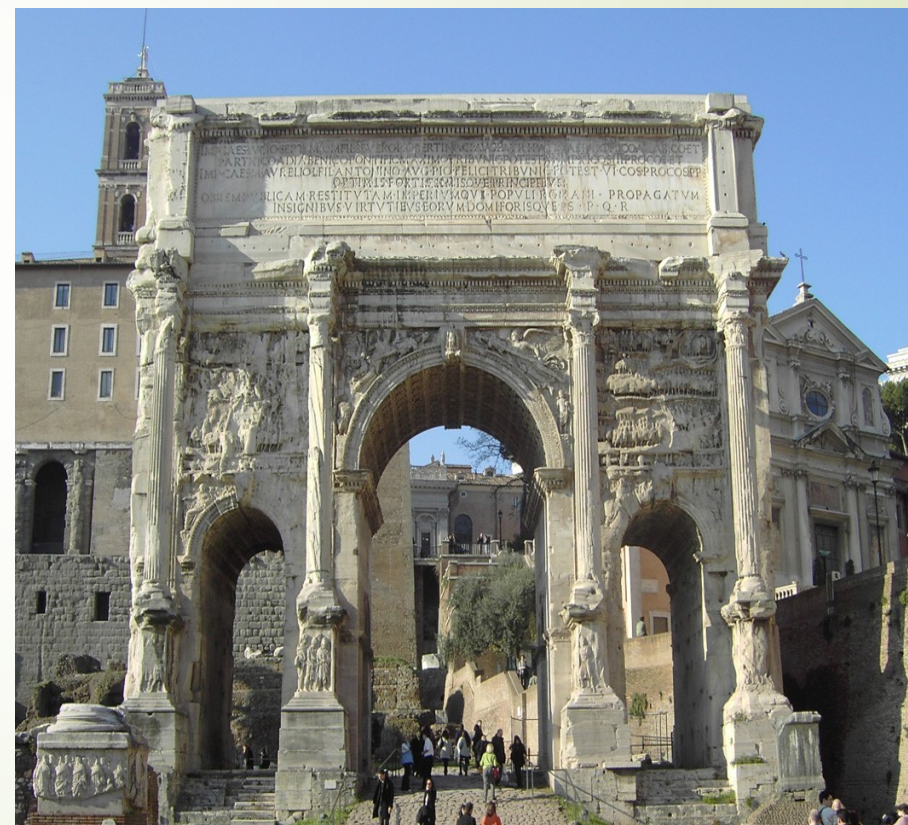
- Bohatá síť **dálkových silnic**
- Výstavba **vodovodů a akvaduktů**- stavby s řadou mostních oblouků, někdy i nad sebou v patrech, nesoucí nad terénem spádový vodovod
- Byli mistry v **budování mostů**
- Vášnivá obliba ve stavění **vítězných oblouků**
- Architektura **obytných domů** – honosně zdobená obydlí Římanů prozrazují rafinovaný životní styl. Bohatá městská rodiny obývá **domus** (přejímá schéma domů helénistického Řecka, s atriem a sloupovým uprostřed). **Venkovské vily (villae)** jsou stejně tak luxusními rezidencemi jako hospodářskými usedlostmi.
- Přepych tohoto druhu staveb však kontrastuje s bídou obyčejných městských obydlí (insulae)

Architektura

Port du Gard, římský akvadukt v jižní Francii

Oblouk Septimia Severa, Řím

Architektura obytných domů

Villa Vettii- Pompeje

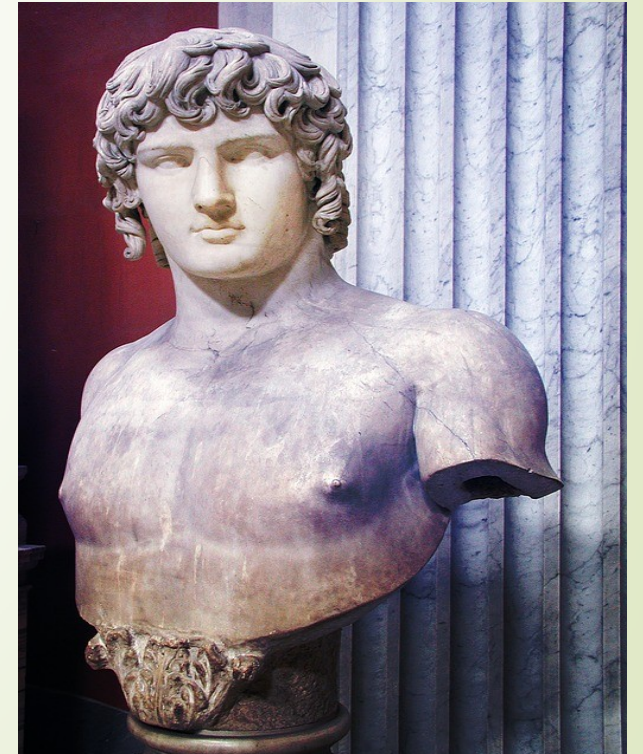

Hadriánova vila, Tivoly- velkolepý komplex budov

Sochařství- antický Řím

- **Portrét:** akceptuje **jedinečnost, individuální rysy konkrétního člověka** .
Toto pojetí je natolik zásadní, že potlačuje význam studia lidské postavy, dokonce do té míry, že jsou často figury vyráběny sériově a teprve potom jsou doplněny hlavou s individuálními rysy.

Sochařství

- **Reliéf**- popisuje **konkrétní scény v konkrétních okamžicích**. Zdůrazňuje vztahy, které lid poutají k bohům a především k státu.
- V době císařství je **historický reliéf** využíván k propagandistickým cílům, zvláště na **vítězných sloupech a obloucích**- v těchto případech je totožnost a individualita zobrazené postavy prvořadá.
- Kulturní potřeby- **reliéfy mytologické**: rozmach výroby **mramorových sarkofágů** a rozvoj pohřebních reliéfů.

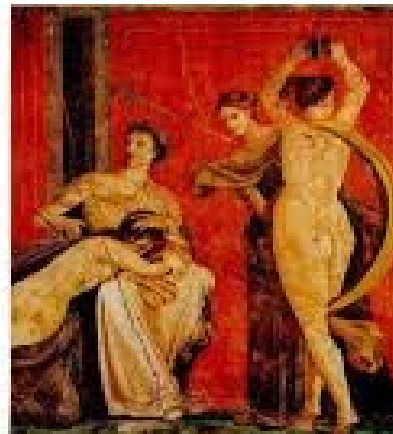

- Detail Trajanova sloupu v Římě

Malířství

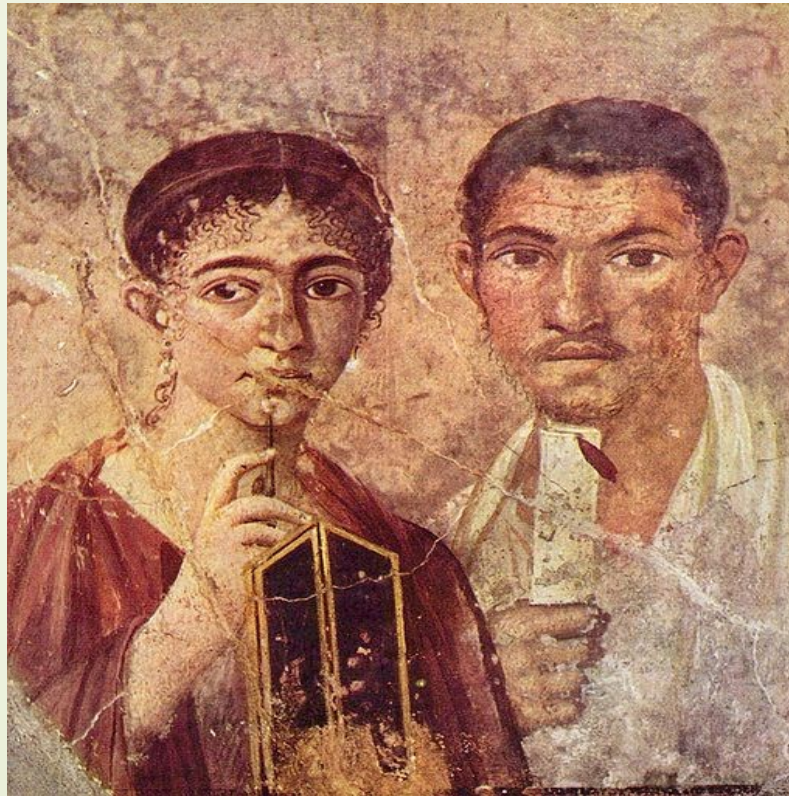
- **Nástěnné malby (fresky)** se zachovaly např. ve vile **v Pompejích**, městě zničeném výbuchem sopky Vesuv v roce 79 n.l.
- Stěny jsou rozděleny na plochy ohraničené dekorativními prvky- **sloupy, svícny**. Uprostřed takto členěných ploch jsou **menší obrazy** s mytologickými nebo krajinnými scénami.
- **Iluzionistické malby**-plocha zdi byla rozdělována malovanými architektonickými prvky, mezi nimiž se otvíraly průhledy na městskou či vesnickou krajinu
- Barvy **pestré, živé**
- **Portréty**- lze je studovat z fresek římských domů
- **Mozaiky**- pokrývají podlahu právě tak jako stěny. Užívají se regionální varianty, za výtvarně nejnáročnější považujeme prvky africké školy

Nástěnné malby

Malířství

Portrét- velmi realistický, zobrazoval často i prosté lidi

Mozaika- technika skládání drobných kostiček z barevných minerálů do obrazců

Náboženství- polyteistické

- ▶ Náboženství římské říše se vyvíjí již v období před Etrusky. **Prvotní představy** byly spojeny s **přírodními jevy** a **bohové** byli zobrazováni **ve zvířecí podobě**.
- ▶ Poté **Etruskové** přejali **antropomorfní vzory** (lidská podoba) od Řeků a dalších kmenů.
- ▶ Římané si přisvojili **etruskou podobu** náboženství a propojili ji **s řeckými představami**. Římané **upravili některé báje** a zasadili je do své mytologie (např. Heráklés- Herkules).
- ▶ **Římští bohové** se v mnohém **překrývají s řeckými**, rozlišujeme je pouze podle jména (Jupiter- Zeus, Neptun- Poseidon, Minerva- Pallas Athena).
- ▶ Změna v pojetí náboženství v Římě přišla v **dominátu**, kdy se mezi čelní náboženské představy dostalo **křesťanství**.

Použité zdroje:

- DEBICKI, Jacek. Dějiny umění, 1.vydání- dotisk, Praha: Argo, 2018. ISBN 80-7203-076-0
- PROKOP, Vladimír. Kapitoly z dějin výtvarného umění pro výuku dějin umění na středních školách.
- <http://www.dejepisvkostce.estranky.cz/clanky/starovek/staroveky-rim--kralovstvi--republika--cisarstvi-.html>
- http://intranet.gymroznov.cz/webdl/opvk/4MZ%20-%206.sada%20-%20D%20-%20Starov%C4%9Bk/pdf/VY_32_INOVACE_D1r0220.pdf
- www.google.com/obrázky (jednotlivé fotografie)